

PHÁP LUẬT HÓA NHỮNG GIÁ TRỊ LUẬT TỤC DÂN TỘC CHĂM - MỘT GIẢI PHÁP VẬN DỤNG LUẬT TỤC DÂN TỘC CHĂM TRONG QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC CỦA CHÍNH QUYỀN ĐỊA PHƯƠNG TỈNH NINH THUẬN HIỆN NAY

*Trương Tiến Hưng**

Luật tục dân tộc Chăm là các quy tắc xử sự chung trong cộng đồng dân tộc Chăm, chứa đựng những tiêu chí về đạo đức, luân lý, cách ứng xử, phong tục tập quán, lễ nghi, tín ngưỡng tôn giáo được nhiều thế hệ dân tộc Chăm xây dựng và lưu truyền cho tới ngày nay nhằm điều chỉnh các quan hệ xã hội trong cộng đồng dân tộc Chăm, được mọi thành viên trong cộng đồng dân tộc Chăm thực hiện một cách tự giác và bảo đảm thực hiện.

Giá trị của luật tục của các dân tộc ít người nói chung, của dân tộc Chăm nói riêng có thể xem xét trên nhiều khía cạnh khác nhau: như là nguồn tư liệu để nghiên cứu lịch sử, xã hội và văn hoá tộc người; như là kho tàng tri thức dân gian và bản sắc văn hoá dân tộc của các dân tộc ít người... Trong bài viết này, giá trị của luật tục dân tộc Chăm được xem xét theo những khía cạnh sau:

Một là, giá trị về đạo đức, nhân văn của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận. Do hình thành và phát triển trong điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội đặc thù, nên luật tục dân tộc Chăm có một số tồn tại như một số chế tài quá khắt khe, một số các quy định trong hôn nhân và gia đình, trong thừa kế chưa phù hợp với pháp luật hiện hành. Song, cũng chính điều kiện tự nhiên khắc nghiệt với nhiều biến cố đó, cộng đồng dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận đã sớm hình thành tinh thần đoàn kết, tương trợ, giúp đỡ nhau trong cuộc sống. Điều đó được thể hiện rõ nét trong luật tục của dân tộc Chăm. Đó là các quy định về giá trị chuẩn

mục đạo đức của con người, về cách đối xử giữa các thành viên trong gia đình và cộng đồng. Đó là cách khuyên nhủ, răn dạy, động viên nhau trong việc thực hiện, bảo vệ những giá trị truyền thống của gia đình, dòng tộc. Luật tục dân tộc Chăm cũng chứa đựng trong đó những giá trị nhân văn sâu sắc về tính khoan dung với người có tội, tình thương yêu, quan tâm, chăm sóc giữa các thành viên trong gia đình và cộng đồng, về bảo vệ nhân phẩm của con người, ghét cái xấu, cái ác, mà trên hết là công khai bảo vệ công bằng và bình đẳng cho mọi thành viên, chống lại bất công trong cộng đồng. Điều đó thể hiện trong các quy định về bình đẳng, không phân biệt chế tài đối với người phạm tội, như nếu hối lỗi thì phải cúng tạ tội trước thần linh, ông bà; trong một số các tội như con gái không chồng mà có thai thì không bị "bỏ giò trời sông" như các tội loạn luân khác, mặc dù cộng đồng dân tộc Chăm rất nghiêm khắc lên án hành động này; khi giải quyết các quan hệ trong gia đình, như khi con cái phạm tội mà biết lỗi thì cha, mẹ phải tha thứ và làm lễ tạ tội; anh em trong gia đình phải biết thương yêu chăm sóc nhau... Do đó, nghiên cứu luật tục dân tộc Chăm, chúng ta sẽ tìm thấy trong đó chứa đựng những giá trị đạo đức, nhân văn sâu sắc của cộng đồng dân tộc Chăm. Đó là những nét đẹp, tạo nên bản sắc riêng, độc đáo trong nền văn hoá truyền thống của dân tộc Chăm, là một bộ phận của nền văn hoá Việt Nam phong phú và đa dạng.

Chính những giá trị đạo đức, nhân văn của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận, mà chính quyền địa phương cần phải tổ chức vận dụng luật tục dân tộc Chăm

* ThS. Luật học, Giảng viên chính, trường Chính trị tỉnh Ninh Thuận.

trong hoạt động quản lý nhà nước của mình nhằm “bảo đảm giữ gìn bản sắc dân tộc, tôn trọng và phát huy phong tục, tập quán, truyền thống tốt đẹp, tình đoàn kết, tương thân, tương ái, mỗi người vì cộng đồng, cộng đồng vì mỗi người và các giá trị đạo đức cao đẹp của các dân tộc cùng sinh sống trên đất nước Việt Nam” như Điều 8 Bộ luật Dân sự đã nêu. Mục đích hướng tới trong vận dụng những giá trị đạo đức, nhân văn của luật tục dân tộc Chăm là dựa trên cơ sở những giá trị đạo đức, nhân văn đó, khơi dậy, bảo tồn và phát huy tính tích cực của luật tục, truyền thống tương thân, tương ái trong xã hội dân tộc Chăm; đồng thời, dần loại bỏ những chế tài khắc khe, không phù hợp với pháp luật hiện hành trong các quy định của luật tục, góp phần xây dựng nông thôn mới công bằng, dân chủ, văn minh.

Hai là, giá trị về văn hoá, nghệ thuật của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận. Tôn tại và được chất lọc từ lâu đời trong lịch sử phát triển đầy biến động của dân tộc Chăm, những quy định trong luật tục dân tộc Chăm, qua hình thức thể hiện, là những câu thơ, câu ca và phương thức thực hiện các quy định ấy đã thực sự trở thành một bộ phận của nền văn hoá của dân tộc Chăm, đã thấm sâu vào đời sống trong cộng đồng dân tộc Chăm, đã trở thành một nét bản sắc riêng trong nền văn hoá, nghệ thuật độc đáo của dân tộc Chăm. Về giá trị văn hoá, nghệ thuật của luật tục nói chung, PGS. TS Ngô Đức Thịnh trong tác phẩm “Tìm hiểu luật tục các tộc người ở nam Tây nguyên” đã khẳng định rằng, trong mỗi bộ luật tục không chỉ chứa đựng những bản sắc thái văn hoá độc đáo của mỗi tộc người, khiến có người đã ví nó như là “bộ từ điển bách khoa sống”¹ của mỗi dân tộc, mà bản thân mỗi bộ luật tục đó thực sự là một tác phẩm văn học dân gian truyền miệng có giá trị nội dung và

nghệ thuật. Với những đặc điểm riêng, luật tục dân tộc Chăm vừa phản ánh nền văn hoá độc đáo của dân tộc Chăm, với những thuần phong, mỹ tục đã tồn tại lâu đời trong xã hội dân tộc Chăm, vừa có tác dụng như một rào cản không cho những tác động ở xã hội bên ngoài tràn vào xã hội dân tộc Chăm, bảo vệ những bản sắc truyền thống văn hoá trong xã hội dân tộc Chăm. Cũng trong tác phẩm đó, PGS. TS Ngô Đức Thịnh tiếp tục khẳng định “Luật tục là một bộ phận của hệ thống văn hoá cổ truyền, nó ra đời, biến đổi và tham gia chế định các hành vi của cá nhân và cộng đồng dưới sự tác động của hệ thống văn hoá tộc người, nó trở thành tình cảm, lương tâm và trách nhiệm thiêng liêng của mỗi thành viên với cộng đồng... Đây là một thứ văn hoá pháp luật, thông qua văn hoá để điều chỉnh các hành vi của cá nhân trong cộng đồng”². Rõ ràng, luật tục dân tộc Chăm cũng là một phần văn hoá của dân tộc Chăm. Điều đó không chỉ thể hiện qua nội dung của các quy định trong luật tục, mà còn thể hiện qua hình thức tồn tại của luật tục, là các câu ca, câu thơ, câu văn vẫn chứa đựng những triết lý, những lời răn dạy để đi vào lòng người và phương thức thực hiện luật tục, thông qua cách áp dụng các quy định của luật tục dân tộc Chăm trong phân xử, giải quyết các quan hệ nảy sinh trong cộng đồng. Mặt khác, bên cạnh tính răn đe, thì hệ thống luật tục đó cũng có sức ì, sức khuyến răn và sức lan toả mạnh mẽ nhờ nghệ thuật truyền dẫn, phương thức tồn tại, phương thức điều chỉnh, giáo dục cách ứng xử, ý thức tự giác của các thành viên trong cộng đồng trong việc thực hiện luật tục. Vì thế, luật tục dân tộc Chăm quay lại góp phần quan trọng bảo vệ nền văn hoá dân tộc Chăm. Giá trị văn hoá, nghệ thuật của luật tục dân tộc Chăm không chỉ thể hiện qua sắc thái văn hoá, nghệ thuật chung của cộng đồng dân tộc Chăm, mà còn thể hiện sắc thái văn hoá, nghệ thuật riêng, thông qua cách điều chỉnh, giải quyết các quan hệ trong các quy định của luật tục như: điều chỉnh cơ cấu, tổ chức xã hội (như các

¹ PGS.TS. Ngô Đức Thịnh, PGS. TSKH. Phan Đăng Nhật (Đồng chủ biên), (2000) *Luật tục và phát triển nông thôn hiện nay ở Việt Nam*, Kỷ yếu hội thảo khoa học. Trung tâm khoa học - Xã hội và nhân văn quốc gia, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

² Sđd, tr. 7.

quy định về gia đình, tộc họ, làng); điều chỉnh các mối quan hệ ứng xử trong xã hội (như các quy định về quan hệ giữa các thành viên trong gia đình, cộng đồng, các quy định về kiêng cử...); truyền thống sinh hoạt văn hoá (như các quy định cách phân xử, quy định về tổ chức lễ hội...), phương thức tác động tới cách ứng xử (như các quy định về chế tài, các quy định với đất đai, thiên nhiên, trong gia đình...); nghệ thuật truyền cảm vào lòng người (thể hiện qua hình thức tồn tại của luật tục)... Đó chính là những giá trị to lớn về văn hoá, nghệ thuật mà chúng ta tìm thấy trong hệ thống luật tục dân tộc Chăm khi nghiên cứu nó.

Với những giá trị văn hoá, nghệ thuật quan trọng đó, việc vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận là việc làm cần thiết. Việc vận dụng luật tục dân tộc Chăm, trước hết, góp phần bảo tồn hệ thống luật tục, đồng thời khai thác, phát huy giá trị văn hoá, nghệ thuật của luật tục nói riêng, bảo vệ, phát huy giá trị văn hoá, nghệ thuật của dân tộc Chăm nói chung, để phát huy vai trò của hệ thống luật tục trong việc bảo vệ nền văn hoá của dân tộc Chăm nói riêng, của xã hội dân tộc Chăm nói chung. Bởi vì, trong quá trình vận dụng không chỉ khai thác các giá trị văn hoá, nghệ thuật, mà còn gạt bỏ những nội dung xấu, lỗi thời, bổ sung và hoàn thiện hơn các giá trị văn hoá, nghệ thuật trong hệ thống luật tục đó. Chỉ khi vận dụng tốt luật tục dân tộc Chăm mới khai thác, phát huy hết những giá trị văn hoá, nghệ thuật đang ẩn chứa trong những quy định của luật tục dân tộc Chăm, đồng thời, với khả năng điều chỉnh hành vi của luật tục dân tộc Chăm, sẽ góp phần quan trọng trong việc gìn giữ những giá trị văn hoá, nghệ thuật của dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận trong điều kiện hiện nay. Hơn nữa, việc khai thác, vận dụng những giá trị văn hoá, nghệ thuật trong luật tục dân tộc Chăm sẽ góp phần bảo tồn, phát huy nền văn hoá mang đậm bản sắc riêng của dân tộc Chăm, góp phần xây dựng nền văn hoá tiên tiến, mang

đậm bản sắc văn hoá dân tộc Việt Nam như Nghị quyết trung ương V, khoá tám đã đề ra.

Ba là, giá trị về quản lý cộng đồng, quản lý tài nguyên thiên nhiên của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận

Trước hết, về giá trị quản lý cộng đồng của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận. Đây là giá trị quan trọng của luật tục dân tộc Chăm. Cơ cấu xã hội trong cộng đồng dân tộc Chăm, cũng giống như cơ cấu xã hội trong các dân tộc ít người khác, được tổ chức theo mô hình gia đình - tộc họ - làng xã, là một tổ chức xã hội tự quản, với tính cố kết cộng đồng, tính hướng nội cao, mà công cụ cơ bản để tổ chức tự quản, để điều hoà các quan hệ xã hội trong cộng đồng chính là luật tục dân tộc Chăm.

Giá trị của luật tục dân tộc Chăm về quản lý cộng đồng được thể hiện, trước hết, thông qua tính đồng thuận trong cộng đồng, từ quá trình hình thành cho đến quá trình thực hiện luật tục, là sự kết hợp hài hoà giữa quản lý và tự quản, giáo dục và trừng phạt. Qua nội dung của luật tục, ngay trong phần quy định chung, luật tục dân tộc Chăm đã buộc mọi thành viên trong cộng đồng phải hiểu và tuân theo luật tục, quy định các chức sắc, người lớn tuổi trong cộng đồng phải khuyên răn, dạy bảo cho người nhỏ tuổi. Chỉ đến khi gia đình, xóm làng không khuyên răn, dạy bảo được thì mới dùng những chế tài nặng hơn, khắt khe hơn, với tính răn đe cao hơn là phạt roi, loại ra khỏi cộng đồng... tùy theo tội của người vi phạm. Chính tính "chịu trách nhiệm cộng đồng", "chịu trách nhiệm tập thể" trong cộng đồng dân tộc Chăm cao, nên khi trong cộng đồng có người vi phạm luật tục, thì không chỉ bản thân người đó chịu trách nhiệm mà cả những người trong gia đình, trong dòng tộc, thậm chí, có trường hợp cả làng cùng liên đới chịu trách nhiệm. Với những quy định chặt chẽ như thế nên việc tuân theo những quy định trong luật tục dân tộc Chăm không chỉ phát huy tính tự giác của từng cá nhân, mà còn huy động được mọi người trong gia đình, trong dòng tộc và trong cả cộng đồng cùng

nhắc nhở nhau tuân theo luật tục, bảo vệ trật tự cộng đồng. Mặt khác, luật tục dân tộc Chăm còn huy động được dư luận xã hội tham gia vào điều chỉnh các hành vi, buộc mọi người trong cộng đồng phải tuân theo những quy định của luật tục, nhằm duy trì trật tự xã hội trong cộng đồng dân tộc Chăm. “Nếu chỉ có hình phạt không thôi thì hiệu lực không cao, bên cạnh đó còn có “vũ khí” dư luận, tuy “vô hình” nhưng lại tác động tới hành vi của mỗi cá nhân rất cao. Do vậy, kết hợp giữa hình phạt và dư luận xã hội luôn luôn mang lại hiệu quả thiết thực đối với những người vi phạm”³.

Quan trọng hơn, luật tục dân tộc Chăm có liên quan trực tiếp đến đời sống tâm linh của các cá nhân trong cộng đồng, đến các vị thần linh. Qua tìm hiểu quá trình hình thành, phát triển dân tộc Chăm cho thấy, dân tộc Chăm là dân tộc đa thần. Ngay trong nội dung luật tục cũng chứa đựng nhiều quy định mà trong đó, thần linh tham gia điều chỉnh, phân xử. “Adat Chăm khai thác mặt uy linh của hệ thống thần linh để đòi hỏi con người làm theo yêu cầu của thần linh và đó cũng chính là yêu cầu của cộng đồng”⁴. Theo đó, khi các thành viên trong cộng đồng vi phạm luật tục, nhất là vi phạm các quy định của luật tục về tôn giáo, đất đai, rừng đầu nguồn, nguồn nước... đều bị coi là trực tiếp hay gián tiếp xúc phạm đến thần linh. Vì thế, trong các chế tài, bên cạnh việc đền bù, trách phạt, thường còn phải cúng tạ lỗi với thần linh. Ngoài ra, thần linh còn hiện diện làm chứng cho các vụ hoà giải, phân xử giữa các bên. Điều đó đã có tác động lớn đến các bên, tránh được các xích mích, xung đột tiếp theo.

Ngoài ra, giá trị quản lý cộng đồng của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận còn thể hiện thông qua tính công minh, bình đẳng cao khi điều chỉnh các quan hệ nảy sinh trong cộng đồng, thông qua các nguyên tắc giải quyết các quan hệ trong xã hội, mà

nguyên tắc hàng đầu là bảo đảm đoàn kết, hoà thuận trong cộng đồng cùng dân tộc, cùng tôn giáo.

Về giá trị quản lý tài nguyên thiên nhiên của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận. Là một dân tộc với phương thức sản xuất chính là nông nghiệp lúa nước, dân tộc Chăm hiểu rõ vai trò của nước đối với đời sống cộng đồng. Chính vì thế, trong nhiều nội dung của luật tục đã có những quy định chặt chẽ trong bảo vệ rừng đầu nguồn, bảo vệ nguồn nước, đập nước. Bằng cách “thiêng hoá”, luật tục dân tộc Chăm coi cây to trên rừng là nơi trú ngụ của thần linh để bảo vệ cuộc sống cả cộng đồng. Vì thế, không ai được chặt phá bừa bãi rừng cây, muốn chặt cây to, phải làm lễ xin thần, nếu vi phạm thì phải làm lễ cúng tạ thần linh. Bên cạnh đó, luật tục dân tộc Chăm còn có nhiều quy định trong việc bảo vệ và quản lý nguồn nước, xây dựng nên đội ngũ chức sắc quản lý nguồn nước tưới. Cho đến nay, đội ngũ đó cùng với các quy định trong luật tục vẫn phát huy tác dụng trong quản lý tưới tiêu, góp phần đặc lực trong quản lý nông nghiệp của chính quyền cơ sở hiện nay. Ngoài ra, trong luật tục luôn thấp thoáng bóng dáng của cây cò, thú rừng, chim muông, là những biểu hiện sinh động cho việc xây dựng ý thức tự giác trong cộng đồng trong việc giữ gìn và bảo vệ môi trường sống tự nhiên. “Trong luật tục cũng như trong đời sống, con người các dân tộc luôn đặt bản thân mình ngang hàng và hoà mình vào với thiên nhiên, khác hẳn với lối sống và cách suy nghĩ của con người của xã hội hiện đại tự đặt mình cao hơn tất cả... Chính cách tư duy và lối sống này của con người các dân tộc thiểu số, nếu chúng ta biết khai thác sẽ góp phần vào việc bảo vệ và khai thác tốt nguồn tài nguyên thiên nhiên”⁵.

Với những nội dung trình bày trên cho thấy, luật tục dân tộc Chăm có giá trị quan trọng, không chỉ trong quản lý cộng đồng, mà còn trong quản lý tài nguyên thiên nhiên, đang giữ vai trò to lớn trong việc điều hoà các quan hệ xã hội trong cộng đồng, điều

³ Xem: Sđd, tr. 410

⁴ Xem: PGS.TS. Phan Đăng Nhật (chủ biên), (2003). *Luật tục Chăm và Luật tục Raglai*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội, tr. 165.

⁵ Ngô Đức Thịnh, Sđd, tr. 11.

hoà quan hệ giữa con người với thiên nhiên. Vì vậy, trong hoạt động quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận hiện nay, việc vận dụng các quy định của luật tục để bảo đảm nâng cao hiệu lực quản lý nhà nước là thực sự cần thiết. "... Không có gì tốt đẹp hơn là lấy ngay hình thức và nội dung của luật tục (tất nhiên phải có sự lựa chọn và chất lọc) của mỗi dân tộc để quản lý và giáo dục với dân tộc ấy"⁶. Việc vận dụng luật tục dân tộc Chăm có ý nghĩa to lớn trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận. Một mặt, nếu vận dụng tốt, sử dụng và phát huy những thiết chế có sẵn trong cộng đồng, với cơ chế ràng buộc của luật tục sẽ phát huy được vai trò của luật tục, điều hoà các quan hệ xã hội trong cộng đồng, giảm được gánh nặng cho chính quyền địa phương, cả nhân lực và vật lực, trong việc giải quyết các tranh chấp, các sự vụ dân sự hàng ngày. Mặt khác, khai thác được khả năng thay thế, bổ sung hay hỗ trợ cho pháp luật của luật tục dân tộc Chăm nói riêng, của luật tục nói chung trong những điều kiện, hoàn cảnh và một số lĩnh vực nhất định. Việc vận dụng giá trị quản lý cộng đồng, quản lý tài nguyên thiên nhiên của luật tục dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận còn góp phần quan trọng trong việc bảo vệ tính cố kết, tính hoà thuận vốn có trong cộng đồng, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên, bảo tồn và phát huy bản thân những giá trị của luật tục trong quản lý cộng đồng, quản lý tài nguyên thiên nhiên trong điều kiện hiện nay ở Việt Nam.

Tóm lại, việc nghiên cứu, tìm hiểu những giá trị trong luật tục dân tộc Chăm để vận dụng trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận là việc làm cần thiết, vừa bổ sung, góp phần làm phong phú thêm nền văn hóa Việt Nam, vừa chất lọc những nội dung tiến bộ, phù hợp với xu hướng phát triển của xã hội để đưa vào luật (pháp luật hoá những giá trị luật tục), coi đó là nguồn trong quá trình hoàn thiện pháp luật, phù hợp với giải pháp trong Nghị quyết của Bộ Chính trị về chiến lược xây

dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam đến năm 2010, định hướng đến năm 2020 là: "Nghiên cứu về khả năng khai thác, sử dụng án lệ, tập quán (kể cả tập quán, thông lệ thương mại quốc tế) và quy tắc của các hiệp hội nghề nghiệp góp phần bổ sung và hoàn thiện pháp luật".

Hiện nay, Việt Nam đang hướng tới xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân. Một trong những đặc trưng cơ bản của nhà nước pháp quyền là trong tổ chức và hoạt động của nhà nước cũng như trong đời sống xã hội, pháp luật là tối thượng, mọi hoạt động của các chủ thể trong xã hội đều phải tuân thủ theo pháp luật. Do đó, dù là luật tục của dân tộc nào, luật tục dù tiến bộ, dù phát triển đến đâu, thì hiệu lực của nó cũng không thể vượt qua hiệu lực của pháp luật trong một quốc gia. Về khoa học pháp lý, hoạt động quản lý nhà nước của các cơ quan quản lý nhà nước là quá trình thực hiện, áp dụng các văn bản do các cơ quan nhà nước ban hành. Đối với chính quyền địa phương, theo Điều 1 Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật của Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân thì "Văn bản quy phạm pháp luật của Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân là văn bản do Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân ban hành theo thẩm quyền, trình tự, thủ tục do Luật này quy định, trong đó có quy tắc xử sự chung, có hiệu lực trong phạm vi địa phương, được Nhà nước bảo đảm thực hiện nhằm điều chỉnh các quan hệ xã hội ở địa phương theo định hướng xã hội chủ nghĩa". Như phần trên đã trình bày, luật tục dân tộc Chăm có những giá trị quan trọng, tuy hình thành và phát triển từ lâu đời, song chưa được viết thành văn, còn rải rác dưới hình thức những câu ca, câu thơ lưu truyền trong cộng đồng dân tộc Chăm. Tuy thời gian qua, công tác điền dã, sưu tầm có được thực hiện, song luật tục dân tộc Chăm vẫn chưa được tập hợp đầy đủ, thống nhất, còn tản mạn và quan trọng hơn là luật tục đó còn trong tình trạng bất thành văn. Mặt khác, trong số những nguyên nhân của việc vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong thời gian qua đạt

⁶ Ngô Đức Thịnh. Sdd, tr. 288

hiệu quả chưa cao vừa do luật tục dân tộc Chăm chưa được sưu tầm, nghiên cứu một cách đầy đủ, vừa do thiếu sự phối kết hợp giữa các ban, ngành ở địa phương và quan trọng hơn là chưa có văn bản hướng dẫn của các cơ quan nhà nước cấp trên. Qua khảo sát thực tế, khi được hỏi về nguyên nhân của việc vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương trong thời gian qua đạt hiệu quả chưa cao thì 30,8 % ý kiến cho rằng do chưa có sự chỉ đạo kịp thời của các cơ quan nhà nước cấp trên; 39,3 % ý kiến cho rằng sự phối kết hợp giữa các ban ngành địa phương chưa tốt; 42,3 % ý kiến khẳng định luật tục dân tộc Chăm chưa được nghiên cứu đầy đủ và 52,2 % ý kiến cho rằng do thiếu các văn bản hướng dẫn của các cơ quan nhà nước cấp trên. Do đó, việc thực hiện giải pháp pháp luật hoá những giá trị trong luật tục dân tộc Chăm là giải pháp quan trọng vừa nhằm khắc phục những tồn tại trên, vừa thực hiện công tác sưu tầm, phân loại, hệ thống hoá luật tục dân tộc Chăm, hợp thức hoá những giá trị của luật tục bằng văn bản của các cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền ở địa phương, vừa bảo đảm vận dụng thành công luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận.

Mục tiêu của giải pháp đặt ra là pháp luật hoá các giá trị của luật tục bằng văn bản cụ thể của các cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền, làm cho các giá trị của luật tục có hiệu lực trong quản lý nhà nước, giúp cho các chủ thể quản lý nhà nước nhận biết sự hiện diện của luật tục, nắm rõ nội dung các giá trị của luật tục để thực hiện, áp dụng trong hoạt động quản lý nhà nước của chính quyền địa phương, làm cơ sở cho việc thực hiện luật tục của nhân dân và hoạt động kiểm tra, giám sát các chủ thể trong quá trình vận dụng luật tục dân tộc Chăm của chính quyền địa phương.

Yêu cầu trong việc thực hiện giải pháp này là phải trên cơ sở đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật

của nhà nước về công tác dân tộc; đánh giá, thẩm định và khai thác đúng các giá trị của luật tục dân tộc Chăm; không trái với pháp luật; không trái chuẩn mực đạo đức, văn hoá truyền thống và thuần phong mỹ tục của dân tộc Chăm nói riêng, của cộng đồng các dân tộc Việt Nam nói chung; có tác dụng bảo tồn, phát huy những giá trị luật tục dân tộc Chăm, góp phần thúc đẩy sự phát triển của cộng đồng dân tộc Chăm. Người thực hiện phải là những cán bộ có năng lực, có chuyên môn, hiểu biết sâu sắc cả về pháp luật và luật tục dân tộc Chăm.

Phương thức thực hiện giải pháp: Các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, kết hợp với các ban, ngành, đoàn thể liên quan trong tỉnh tổ chức xây dựng, thẩm định và thực hiện đề án về vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận vùng dân tộc Chăm sinh sống.

Nội dung thực hiện giải pháp:

Một, nghiên cứu, tìm hiểu đầy đủ luật tục dân tộc Chăm, trên cơ sở đó mới có nhận thức đúng luật tục dân tộc Chăm, có cơ sở để vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận nhất là trong đời sống văn hoá, tinh thần; mới khai thác tốt các giá trị văn hoá, tinh thần tạo điều kiện gắn gũi, tạo cơ sở đoàn kết và đề ra các phương hướng, biện pháp, xây dựng cơ chế vận dụng cho phù hợp với điều kiện hoàn cảnh thực tế, giúp người dân, cán bộ dễ dàng nhận thức tốt trong việc vận dụng luật tục trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương cho đầy đủ và đồng bộ, hiệu quả vận dụng sẽ cao hơn. Đồng thời, trên cơ sở đó phân loại những hủ tục lạc hậu để vận động người dân dần loại bỏ, thực hiện theo pháp luật chung, bảo đảm xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Mặt khác, nghiên cứu luật tục dân tộc Chăm, xây dựng thành văn bản, tuyên truyền sâu rộng trong nhân dân để người dân hiểu và tự giác vận dụng, thực hiện, vừa hoàn thiện, phát huy và vận dụng luật tục, vừa sử dụng luật

tục làm nguồn trong việc hoàn thiện pháp luật, vừa góp phần phát huy bản sắc văn hoá của dân tộc Chăm. Bên cạnh đó, không chỉ nghiên cứu đầy đủ luật tục dân tộc Chăm mà còn nghiên cứu vận dụng cả luật tục của các dân tộc khác để có cơ sở vận dụng trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương.

Hai, để thực hiện việc nghiên cứu luật tục dân tộc Chăm, các cơ quan nhà nước có thẩm quyền cần kết hợp với các ban, ngành, đoàn thể liên quan, thực hiện hoạt động hệ thống hoá luật tục dân tộc Chăm, sưu tầm, tập hợp luật tục dân tộc Chăm bằng văn bản; tiến hành so sánh với pháp luật hiện hành để phân loại các quy định của luật tục thành các nhóm: nhóm một, là nhóm các quy định của luật tục có giá trị và phù hợp với pháp luật; nhóm hai, gồm các quy định của luật tục có giá trị song chưa có quy phạm pháp luật điều chỉnh, các quy định của luật tục đó không trái truyền thống đạo đức, thuần phong mỹ tục của dân tộc. Đây là hai nhóm luật tục có khả năng thay thế, hỗ trợ hay bổ sung của luật tục, có thể pháp luật hoá để vận dụng ngay trong hoạt động quản lý nhà nước của chính quyền địa phương. Nhóm ba, là nhóm các quy định của luật tục có giá trị về thuần phong, mỹ tục của dân tộc Chăm, tuy nội dung và hình thức chưa hoàn toàn phù hợp với pháp luật, song các quy định đó có khả năng điều chỉnh để bảo đảm vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong hoạt động quản lý nhà nước của chính quyền địa phương. Đây là nhóm các quy định, khi vận dụng trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương, phải biến đổi cho phù hợp với pháp luật hiện hành, góp phần hoàn thiện luật tục. Nhóm bốn, là nhóm các quy định có nội dung hoàn toàn trái với pháp luật hiện hành, trái với đạo đức, thuần phong mỹ tục của dân tộc... Đây là nhóm các quy định, trong quá trình quản lý nhà nước của chính quyền địa phương, phải kiên quyết loại bỏ, thay vào đó là những quy phạm pháp luật cho phù hợp.

Ba, trên cơ sở kết quả thu thập, phân loại trên, cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền cấp tỉnh ban hành văn bản quản lý nhà nước, trực tiếp ghi nhận, pháp lý hoá các nội dung luật tục có giá trị, thực hiện khả năng cụ thể hoá, chi tiết hoá pháp luật của luật tục (nhóm luật tục một và hai), nhằm khai thác vai trò thay thế, hỗ trợ và bổ sung của luật tục để áp dụng chung cho cả cộng đồng dân tộc Chăm ở tỉnh Ninh Thuận.

Bốn, cơ quan quản lý có thẩm quyền cấp tỉnh ban hành văn bản quản lý nhà nước đề ra tiêu chuẩn làm cơ sở cho chính quyền cấp dưới, mà trực tiếp là chính quyền cơ sở, lựa chọn các giá trị của luật tục (trong các nhóm thứ nhất, thứ hai và thứ ba) nhằm khai thác khả năng bổ sung của luật tục, bằng hình thức đưa vào quy ước làng văn hoá mới, để áp dụng cho từng nhóm dân tộc Chăm, ở từng thôn có người Chăm sinh sống theo các tôn giáo khác nhau.

Tổ chức thực hiện giải pháp: Trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của mình, Hội đồng nhân dân tỉnh ra Nghị quyết về vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương, giao cho Ủy ban nhân dân cấp tỉnh ra Quyết định tổ chức thực hiện. Trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của mình, Ủy ban nhân dân tỉnh ra Quyết định về thành lập ban tổ chức xây dựng, thẩm định và thực hiện đề án về vận dụng luật tục dân tộc Chăm trong quản lý nhà nước của chính quyền địa phương tỉnh Ninh Thuận vùng dân tộc Chăm sinh sống, trong đó giao nhiệm vụ cụ thể cho một cơ quan đầu mối tổ chức, thực hiện, có thể là Sở Tư pháp hoặc Ban Dân tộc, miền núi của tỉnh.

Hoạt động pháp luật hoá những giá trị luật tục như đã nêu trên chính là bước đầu, là cơ sở cho việc sử dụng luật tục các dân tộc ít người nói chung, của dân tộc Chăm nói riêng làm nguồn trong hoạt động xây dựng và hoàn thiện pháp luật ở Việt Nam hiện nay.